

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА

**Т.І. НЕЖЛУКЧЕНКО, доктор сільськогосподарських наук, професор
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
E-mail: slava_ks@ukr.net**

Анотація. Розроблена і впроваджена комп'ютерна система інформативності селекційного процесу при удосконаленні існуючих ліній, типів тварин і виведенні нових селекційних форм. За темпом генетичного прогресу запропонована система в 1,3-1,5 разів переважає традиційно використовувані селекційні програми, які переважно базуються на показниках мінливості й успадкованості селекційних ознак. Запропонована система відкриває перспективи поєднання принципів селекції відповідно до генетичних процесів, що відбуваються в популяціях сільськогосподарських тварин.

Ключові слова: вівчарство, таврійський тип, селекційний процес, лінія, тип тварин

Актуальність. Тваринництво – одна із провідних галузей аграрного виробництва, яка визначає повноцінність якості харчування населення, продовольчу безпеку держави. Завдяки продукції тваринництва забезпечується потреба в незамінних амінокислотах, вітамінах і гормонах, необхідних для організму людини.

У цьому аспекті і вівчарство, як унікальна галузь, забезпечує населення кількома видами життєво необхідної продукції – вовною, дієтичною ягнятиною та бараниною, молоком, овчиною, смушком. Особливістю вівці є скоростиглість, невибагливість та універсальність. Цей вид сільськогосподарських тварин є одним із найпоширеніших і отримав розповсюдження у Австралії, Новій Зеландії, Азії. В Україні вівчарство також розповсюджене, але через відомі соціально-економічні чинники загальна чисельність овець дуже скоротилася, хоча у племінних господарствах ядро збереглося. Племінний завод «Червоний чабан» був і є селекційним центром таврійського типу асканійської тонкорунної породи овець за вовною та іншими видами продуктивності.

Для виходу з кризового стану галузі необхідна державна підтримка, наукове обґрунтування і супроводження ефективних новітніх технологій виробництва продукції, удосконалення економіки та організації галузі. Важливого значення набуває також розширення кооперації у сфері виробництва та переробки продукції.

Результати досліджень. Основні напрями виходу з кризового стану галузі представлені в таблиці 1.

1. Складові стратегії розвитку вівчарства

№ п/п	Основні напрями підвищення ефективності галузі
1	Відновлення поголів'я тварин і створення племінної бази
2	Рациональне використання племінних ресурсів, підвищення генетичного потенціалу продуктивності
3	Регіональні технології виробництва продукції вівчарства
4	Сервісне обслуговування
5	Удосконалення економічних методів господарювання для створення конкурентоспроможної галузі
6	Кооперація й інтеграція виробництва, зберігання і переробка продукції

Стратегія розвитку галузі вівчарства передбачає вирішення наступних задач:

1. Робота щодо розвитку вівчарства першочергово спрямована на відродження і створення племінної бази, здатної забезпечити потребу господарств в племінних ресурсах. Генетичний потенціал наявного генофонду знаходиться на рівні світових аналогів. В той же час, ступінь його реалізації недостатній через відсутність оптимальних умов годівлі й утримання.

2. Науково обґрунтованими програмами ведення галузі передбачається підвищення продуктивності тварин за рахунок використання високопродуктивних плідників. Подальший розвиток вівчарства ґрунтується на поширенні ліній і типів овець комбінованого м'ясо-вовнового напрямку продуктивності. Вівчарство може бути рентабельним за умови забезпечення мінімального рівня продуктивності (табл. 2). Це, так звана, економічно виправдана продуктивність.

2. Мінімальний рівень продуктивності для рентабельного виробництва

Показники продуктивності	Господарство		
	присадибне	товарне (спеціалізоване)	племінне
Вихід м'яса в туші, %	55-58	59-60	60-62
Настриг вовни в немитому волокні, кг	3,5-4,0	4,0-4,9	5,0-5,5

1. Для організації сервісного обслуговування вівчарства повинні у кожному населеному пункті функціонувати заклади ветеринарного обслуговування тварин, їх штучного осіменіння та обслуговуючі кооперативи із заготівлі та переробки продукції.

2. Удосконалення економічних механізмів господарювання та організаційних форм ведення галузі. Основними виробниками продукції

повинні стати спеціалізовані господарства і комплекси. Забезпечення пріоритетності розвитку великотоварного виробництва сприятиме збільшенню обсягів продукції та поліпшенню її якості. В організаційному плані необхідно розвивати підсобні і фермерські господарства, орієнтовані на виробництво продукції вівчарства. Для цього необхідно здійснювати дотацію на виробництво вовни, м'яса, молока, також частково відшкодувати витрати на закупівлю племінних тварин, виплат на оплату штучного осіменіння тварин та інше.

3. Важлива роль відводиться кадровому забезпеченню галузі. Сучасні технології виробництва потребують відповідних професійних знань біології, продуктивності тварин, їх реалізації в різних умовах утримання і годівлі.

Отже, подальше підвищення ефективності галузі вівчарства базується не тільки на додаткових капіталовкладеннях, удосконаленні технологічних прийомів, але й на використанні сучасних методів розведення і селекції для одержання якісної вовни та збільшення її настригу. Оптимальна організація селекційних процесів базується на двох складових:

- 1) аналіз результатів реалізації селекційних програм;
- 2) генетичний моніторинг породоутворюючих процесів з використанням імуногенетичних і біохімічних маркерів за селекційними ознаками.

Тому, спираючись на сучасні досягнення популяційної та екологічної генетики, нами запропоновано схему прискорення темпів генетичного поліпшення стад овець (рис.).

Було використано системний підхід до управління селекційним процесом, що базується на генетико-математичних методах та інформаційних технологіях. В цьому аспекті були визначені основні фактори прискорення породоутворюючого процесу у вівчарстві (табл. 3).

Вважаємо, що реалізація наведених заходів буде ефективною за умови тісної співпраці вчених, спеціалістів і працівників господарств, спрямованої на впровадження нових систем ведення галузі з урахуванням світового досвіду формування конкурентоспроможного вівчарства.

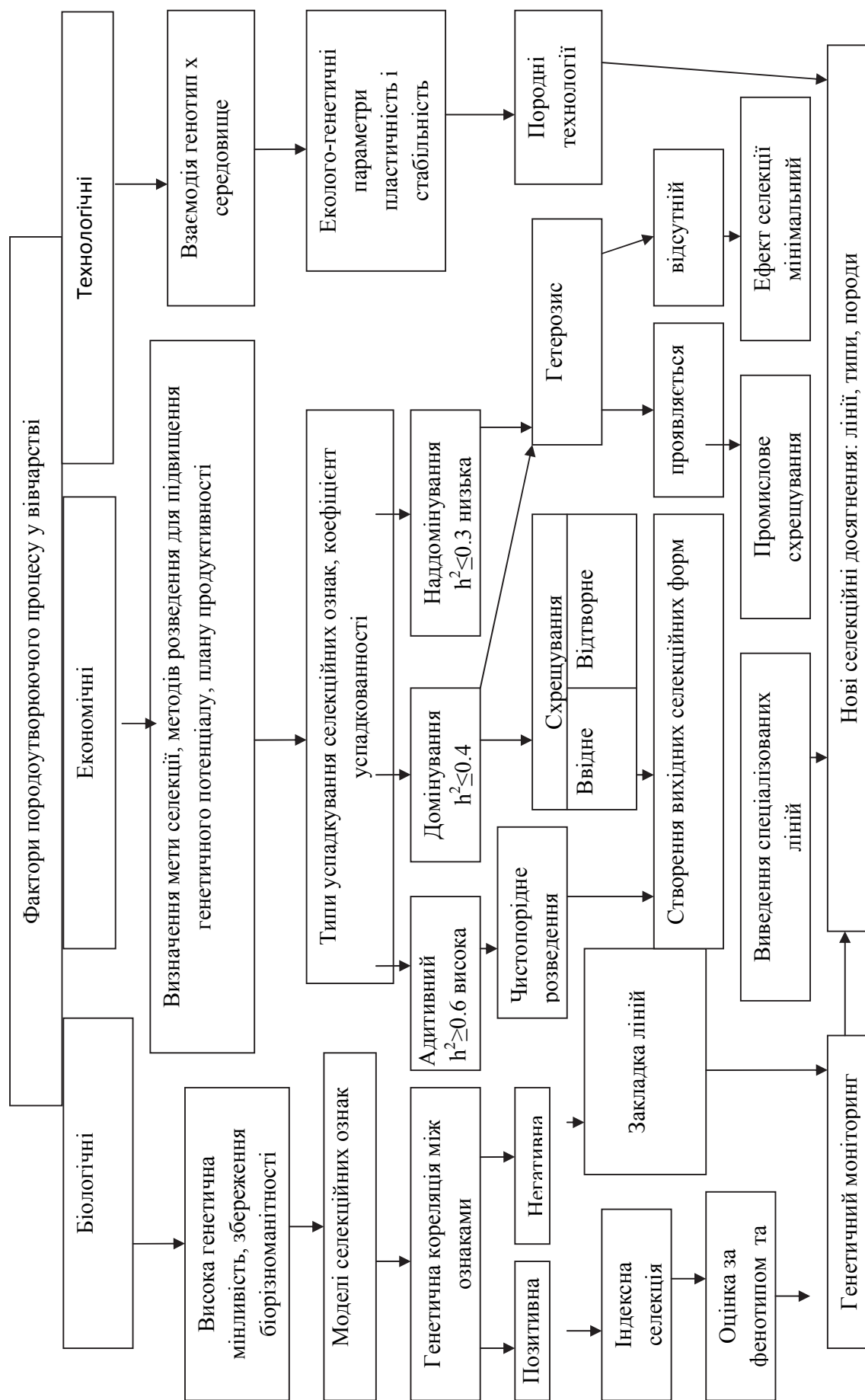


Рис.1. Схема організації селекційної роботи по створенню нових типів і порід у вівчарстві

3.Фактори прискорення породоутворюючого процесу

№	Зміст селекційно-племінної роботи
1	Вибір методів створення порід, типів залежно від типу успадкування ознак
2	Перехід від контрастних (дивергентних) до подібних (конвергентних) схрещувань. Виведення нових селекційно значимих форм із синтетичних популяцій
3	Розробка моделей основних селекційних ознак для прогнозування продуктивності
4	Селекція за елементами складових полігенних ознак (норми нарощування, спаду продуктивності, кінетичної та експотенційної швидкості росту)
5	Використання закономірностей індивідуального розвитку як критеріїв оцінки племінних цінностей. Критерії оцінки інтенсивності росту – індекси інтенсивності формування, рівномірності й напруги росту
6	Оцінка ліній і родинних форм за загальною і специфічною комбінаційною (адаптаційною) здатністю
7	Генетичне регулювання багатократного гетерозису і створення багатofункціональних родинних стад
8	Використання прийомів стабілізуючого відбору для консолідації стабілізуючих груп; біоенергетична оцінка тварин і птиці різних генотипів
9	Селекція з урахуванням продуктивності лінійного і помісного потомства в умовах взаємодії «генотип x середовище»
10	Відбір за рівнем статевого диморфізму
11	Використання інтер'єрних тестів і маркерних генів
12	Залишковий принцип оцінки генотипу – за відповідністю фактично отриманих і теоретично очікуваних оцінок племінної цінності
13	Інтеграційна оцінка генотипу сільськогосподарських тварин за селекційними індексами
14	Визначення типу препотентності плідників залежно від типу успадкування ознак
15	Оцінка еколого-генетичних параметрів популяції за селекційними ознаками (пластичність і стабільність)
16	Генетико-математичні методи контролю та управлінням селекційними процесами

Було використано системний підхід до управління селекційним процесом, що базується на генетико-математичних методах та інформаційних технологіях. В цьому аспекті були визначені основні фактори прискорення породоутворюючого процесу у вівчарстві (табл. 3).

Нами розроблена і впроваджена комп'ютерна система інформативності селекційного процесу при удосконаленні існуючих ліній, типів тварин і виведенні нових селекційних форм. За темпом генетичного прогресу запропонована система в 1,3-1,5 разів переважає традиційно використовувані селекційні програми, які переважно базуються на показниках мінливості й успадковуваності селекційних ознак. Вона відкриває

перспективи поєднання принципів селекції відповідно до генетичних процесів, що відбуваються в популяціях сільськогосподарських тварин.

Висновки. Вважаємо, що реалізація наведених заходів буде ефективною за умови тісної співпраці вчених, спеціалістів і працівників господарств, спрямованої на впровадження нових систем ведення галузі з урахуванням світового досвіду формування конкурентноспроможного вівчарства.

Список використаних джерел

1. Нежлукченко, Т.І. Удосконалення методів контролю породотворчих процесів у тонкорунному вівчарстві [Текст] / Т. І. Нежлукченко // Науковий вісник НАУ. – К., 2000. – Вип. 21. – С.132–135.
2. Нежлукченко, Т.І. Теоретичне обґрунтування та практика удосконалення селекції овець асканійської тонкорунної породи [Текст] : автореф. дис. ... д-ра с.-г. наук: 06.02.01 / Т. І. Нежлукченко. – К., 2000. – 36 с.
3. Нежлукченко, Т.І. Удосконалення методів оцінки племінної цінності овець тонкорунних порід [Текст] : 2004 Матер. міжн. наук.-практ. конф. “Вівчарство: стан, проблеми, перспективи”// Кам’янець-Подільський, 2004. – С. 22–23.
4. Штомпель, Н.В. Пороодообразование в овцеводстве с точки зрения современной популяционной генетики [Текст] / Н.В. Штомпель // Новое в пороодообразовательном процессе. – К.: УААН, 1993. – С.27.
5. Штомпель, Н.В. Интенсификация селекционного процесса асканийских тонкорунных овец [Текст] : Тез. науч. сообщ. “Конференция по развитию овцеводства” // Ставрополь, 1989. – Ч.1. – С.107–109.

References

1. Nezhlukchenko, T.I. (2000). Udoskonalennia metodiv kontroliu porodotvorchykh protsesiv u tonkorunnomu vivcharstvi / T. I. Nezhlukchenko // Naukovyi visnyk NAU, 21, 132–135.
2. Nezhlukchenko, T.I. (2000). Teoretychne obhruntuvannia ta praktyka udoskonalennia selektsii ovets askaniiskoi tonkorunnoi porody. Kyiv, 36 s.
3. Nezhlukchenko, T.I. (2004). Udoskonalennia metodiv otsinky plemynnoi tsinnosti ovets tonkorunnykh porid, 22–23.
4. Shtompel', N.V. (1993). Porodoobrazovanie v ovcevodstve s tochki zrenija sovremennoj populjacionnoj genetiki. Novoe v porodoobrazovatel'nom processe, 27.
5. Shtompel', N.V. (1989). Intensifikacija selekcionnogo processa askanijskih tonkorunnyh ovec. Stavropol', 1, 107–109.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОТРАСЛИ ОВЦЕВОДСТВА

Т. И. Нежлукченко

Аннотация. Разработана и внедрена компьютерная система информативности селекционного процесса при совершенствовании линий, типов животных и выведении новых селекционных форм. По темпу генетического прогресса предложенная система в 1,3-1,5 раза превосходит традиционные селекционные программы, которые базируются на показателях изменчивости и наследуемости

селекционных признаков. Разработанная система открывает перспективы совмещения принципов селекции соответственно к генетическим процессам, которые происходят в популяциях сельскохозяйственных животных.

Ключевые слова: овцеводство, таврийский тип, селекционный процесс, линия, тип животных

PRINCIPAL DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF THE EFFECTIVENESS OF THE INDUSTRY OF SHEEP BREEDING

T.I. Nezhlukchenko

Annotation. The computer system of informativeness of selective process at improvement of existent line, types of animals and breeding of selective is developed and introduced. According to the rate of genetic progress the offered system is ahead of the traditionally used breeding programs, based on the indices of changeability and heredity of selection traits, by 1,3-1,5 times. The offered system opens the prospects of combination of the principles of selection in accordance with genetic processes which take place in the populations of food-producing animals.

Keywords: sheep breeding, Tavriiskyi type, selective process, line, type of animals

УДК 636.1.082

ГЕНЕАЛОГІЯ КОНЕЙ ЧИСТОКРОВНОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ – ПЕРЕМОЖЦІВ ТРАДИЦІЙНИХ ПРИЗІВ

С.А. ОСАДЧИЙ, кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри конярства і бджільництва
Національний університет біоресурсів і природокористування
України

E-mail: Osadhorse@gmail.com

Анотація. Висвітлений аналіз походження коней чистокровної верхової породи, які стали переможцями традиційних призів на іподромах України та за кордоном. Залучення у племінну роботу кращих світових ліній Норсерн Дансера, Дарк Рональда, Назрули, Феларіса дає змогу отримати великі прибутки, вийти на міжнародну арену за якістю іподромних випробувань і конкурувати з закоронними кінями чистокровної верхової породи.

Ключові слова: чистокровна верхова порода, лінія, традиційні призи.

© С.А. ОСАДЧИЙ, 2016